

Biuletyn

Centrum Studiów Migracyjnych
Uniwersytetu Łódzkiego

nr 2 (2), maj 2020

Drodzy Czytelnicy,

zapraszamy do lektury drugiego numeru Biuletynu Centrum Studiów Migracyjnych UŁ. Na początku każdego miesiąca na łamach Biuletynu publikujemy najnowsze analizy, komunikaty z badań oraz komentarze do bieżących wydarzeń migracyjnych w Polsce i na świecie. Tym razem przedstawiamy analizę wpływu pandemii COVID-19 na sytuację zawodową migrantów w naszym kraju.

Osoby zainteresowane publikowaniem w Biuletynie zapraszamy do kontaktu:
csm@uni.lodz.pl

Życzymy miłej lektury!

**CENTRUM
STUDIÓW
MIGRACYJNYCH**
Uniwersytet Łódzki

ul. Rewolucji 1905 r. 41/43
pok. C-025, 90-214 Łódź
www.csm.uni.lodz.pl
email: csm@uni.lodz.pl

Izabela Florczak

Wpływ pandemii COVID-19 na sytuację migrantów z krajów trzecich na polskim rynku pracy¹

Stan zagrożenia epidemicznego został wprowadzony od 14.03.2020 r. na mocy rozporządzenia Ministra Zdrowia z 13.03.2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz.U. poz. 433 ze zm.). Stan ten odwołano 20.03.2020 r. rozporządzeniem Ministra Zdrowia z 20.03.2020 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz.U. poz. 490). Z tym samym dniem wprowadzono stan epidemii na mocy rozporządzenia Ministra Zdrowia z 20.03.2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. poz. 491 ze zm.). Stan epidemii został ogłoszony do odwołania. Powyższe działania były spowodowane rozprzestrzenianiem się COVID-19. Wpłynęły one natychmiastowo na sytuację cudzoziemców na rynku pracy, którą dodatkowo skomplikowały obostrzenia w ruchu granicznym². Spośród przebywających w Polsce cudzoziemców grupą, która została najbardziej dotknięta epidemią oraz wprowadzonymi w związku z nią restrykcjami zdają się być migranci zarobkowi z krajów trzecich. Niektóre obszary wpływu skutków epidemii na sytuację migrantów z krajów trzecich w sferze zatrudnienia można było dostrzec od razu z przyjsciem stanu zagrożenia epidemicznego, inne są

konsekwencją trwającej epidemii. Można się przy tym spodziewać, że spektrum oddziaływania kryzysu postpandemicznego na migrantów ekonomicznych, tak w skali globalnej jak i krajowej, będzie niezmiernie szerokie, i w chwili obecnej można jedynie przewidywać jego zasięg.

O migrantach zarobkowych zwykle się mówi, że jest to grupa *last to hire, first to fired*. Wynika to w szczególności z faktu, że migranci, również na polskim rynku pracy, w przeważającej mierze uzupełniają jedynie niedobory rodzimej „siły roboczej” (szerzej zob. Florczak 2019b). Tym samym zapotrzebowanie na ich pracę aktualizuje się dopiero w przypadku deficytu pracowników rodzimych, tracąc na znaczeniu w przy wzroście bezrobocia.

Migranci zarobkowi z krajów trzecich pracujący w Polsce wykonują w przeważającej mierze prace klasyfikowane jako proste (Florczak, Otto 2020: 45-46). Nie wynika to z braku kwalifikacji do wykonywania innych prac. Powodem takiej sytuacji jest brak zapotrzebowania na pracowników-cudzoziemców do wykonywania prac wymagających wysokich kwalifikacji oraz trudności z przebicciem się na obcym rynku pracy. Trudności te wynikają zarówno z

¹ Ilekroć w niniejszym tekście jest mowa o "COVID-19" należy przez to rozumieć zakażenia i choroby zakaźne wywołane wirusem SARS-CoV-2, zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374 z późn. zm.). Natomiast definicja pojęcia „migranci z krajów trzecich” obejmuje migrantów, którzy nie są obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej, państw członkowskich Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej. Taką definicję obywateli państw trzecich zawiera art. 2 ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 293).

² Obostrzenia te przybrały postać m.in. przywrócenia kontroli granicznej oraz zawieszenia bądź ograniczenia ruchu granicznego i zostały wprowadzone mocą Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych (Dz. U. poz. 435 z późn. zm.).

uwarunkowań kulturowo-językowych jak i niejednokrotnych problemów z uznawalnością posiadanych przez cudzoziemców kwalifikacji.

Zatrudnienie cudzoziemców, których zdecydowaną większość na polskim rynku pracy stanowią osoby z krajów trzecich, może być kwalifikowane jako prekaryjne (Florczak 2019a). Charakterystyką takiego zatrudnienia jest brak pewności przejawiający się na wielu płaszczyznach, z której zdecydowanie główną stanowi jego trwałość (Florczak, Otto 2019a: 24 i n.). Prekaryzacja zatrudnienia, będąca przeważającym zjawiskiem wśród cudzoziemców, jest związana w dużej mierze z podstawami prawnymi zatrudnienia, które nie gwarantują stabilizacji. Migranci ekonomiczni z krajów trzecich zatrudnieni na polskim rynku pracy bardzo często pracują na podstawie umów cywilnoprawnych, umów terminowych bądź w ramach zatrudnienia tymczasowego. Ochronę trwałości zatrudnienia w tych podstawach prawnych świadczenia pracy należy uznać za praktycznie nieistniejącą, zwłaszcza w odniesieniu do umów cywilnoprawnych i zatrudnienia tymczasowego.

Powyższe okoliczności faktyczne, warunkowane dodatkowo przez właściwe regulacje prawne, wpłynęły na to, że cudzoziemcy z krajów trzecich zostali dotknięci skutkami epidemii jako jedna z pierwszych grup zatrudnionych na polskim rynku pracy. Część z nich dobrowolnie opuściła terytorium RP w obawie o swoje życie i zdrowie, niejednokrotnie rezygnując z wykonywanego zatrudnienia. Jednakże w przeważającej mierze osoby wyjeżdżające z Polski to cudzoziemcy z krajów trzecich, którzy stracili pracę i do wyjazdu zmusiła ich sytuacja ekonomiczna (Bagiński 2020; Zawadzka, Kacperczak 2020). Utrata pracy połączona z brakiem perspektyw znalezienia nowego zatrudnienia nie pozostawiła złudzeń co do przyszłości na polskim rynku pracy.

W okresie pandemicznym sprzyjające dla cudzoziemców z krajów trzecich nie jest również nowe

ustawodawstwo. Przepisy ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych przedłużają ważność tytułów legalizujących pracę cudzoziemców³ do 30 dnia liczonego po dniu odwołania ostatniego ze stanów (stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii) ogłoszonych w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2. Oznacza to, że w przypadku, jeśli podstawa legalizująca pracę cudzoziemca z kraju trzeciego ukończyła swoją ważność w okresie od 14 marca (ogłoszenie stanu zagrożenia epidemicznego), to cudzoziemiec taki może legalnie pracować aż do upływu 30 dnia po odwołaniu ostatniego z wyżej wymienionych stanów. Jednakże legalizacja ta odbywająca się z mocy prawa i niewymagająca żadnego dodatkowego potwierdzenia dotyczy tylko takiej pracy, jaka była przez cudzoziemca świadczona w dniu upływu okresu ważności tytułu, który ją legalizował. Oznacza to, że cudzoziemiec na podstawie przedłużonej ważności podstawy legalizującej pracę nie może podjąć innego zatrudnienia czy wykonywać rodzajowo innej pracy na rzecz tego samego pracodawcy.

W przypadku cudzoziemców z krajów trzecich, których tytułem legalizującym pracę jest oświadczenie o powierzeniu wykonywania pracy, oświadczenie takie można nawet w czasie epidemii zarejestrować w powiatowym urzędzie pracy elektronicznie. Tym samym, o ile cudzoziemiec spełnia warunki formalne do wydania nowego oświadczenia, może w takim przypadku zmienić pracodawcę i pracować na rzecz innego podmiotu w ramach tej procedury. Jeśli jednak cudzoziemiec musiałby wystąpić o nowe zezwolenie na pracę w okolicznościach zmiany pracodawcy, w czasie trwania epidemii jest to niemożliwe, bowiem praca administracyjna właściwych urzędów została praktycznie wstrzymana.

³ Przepisy art. 15zzq dotyczą zezwoleń na pracę, zezwoleń na pracę sezonową oraz oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy.

Do kompleksowej analizy przedstawionego zagadnienia niezbędna będzie analiza danych statystycznych o zatrudnieniu cudzoziemców, które dostępne będą w przyszłości. Powinny one skłaniać do zweryfikowania:

- ilu cudzoziemców z krajów trzecich opuściło terytorium RP, pomimo że nie utracili zatrudnienia?
- ilu cudzoziemców z krajów trzecich straciło zatrudnienie w czasie trwania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii i czy opuścili oni terytorium RP?

W jeszcze dłuższej perspektywie konieczne będzie zbadanie:

- jak zmieniła się struktura zatrudnienia cudzoziemców z krajów trzecich w okresie postpandemicznym?
- czy cudzoziemcy z krajów trzecich, którzy stracili zatrudnienie znaleźli nową pracę?
- czy zmieniła się skala migracji cudzoziemców z krajów trzecich do Polski?

W kontekście wstępnie przeanalizowanych zagadnień wyłania się jeszcze jeden istotny problem, który powinno się zacząć analizować już w obecnej chwili. Należy bowiem rozpocząć przygotowania do zbliżającego się okresu wzmożonego zapotrzebowania na osoby zatrudnione w rolnictwie. Znaczącą liczbę takich osób stanowią sezonowi pracownicy cudzoziemscy z krajów trzecich. Jeśli w bieżącym roku mieliby oni przyjechać do Polski ważne jest czy i na jakich zasadach będą podlegać obowiązkowej kwarantannie. Być może przyjazd nowych pracowników nie będzie konieczny, bowiem ci cudzoziemcy, którzy dotąd pracowali w innych sektorach w Polsce w części tracą aktualne zatrudnienie i gotowi będą do podjęcia pracy

sezonowej w rolnictwie. Inny scenariusz zakłada, że wobec ogólnego wzrostu poziomu bezrobocia prace w rolnictwie będą wykonywali pracownicy rodzimi. Powyższe wątpliwości prezentują wyłącznie możliwe scenariusze rozwoju sytuacji, które powinny już być opracowywane po to, aby wdrożenie odpowiednich rozwiązań było możliwe na tyle szybko, aby nie zachwiać rytmu pracy w rolnictwie. Uchwycenie najbardziej prawdopodobnego ze scenariuszy da również samym cudzoziemcom większą możliwość realnego zapanowania nad ich niezmiernie niepewną przyszłością ekonomiczną.

Bibliografia:

Bagiński K. (2020), *Żegnaj Polsko, może kiedyś wrócimy*, <https://finanse.wp.pl/zegnaj-polsko-moze-kiedys-wrocimy-6493355999135873a>

Florczak I., Otto M. (2020), *Peripheralisation of Migrant Workforce in Poland: Inbetween Policy Paths and Regulatory Approaches*, "Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej (Studies on Labour Law and Social Policy)", t. 27, z. 1., s. 41-52

Florczak I., Otto M. (2019), *Praca prekaryjna a unijne instrumenty regulacyjne: obecne realia i perspektywy zmian*, [w:] I. Florczak, M. Otto (red.), *Prekaryzacja zatrudnienia. Wyzwania dla prawa pracy w Europie*, Warszawa: Wydawnictwo Difin.

Florczak I. (2019a), *Precarisation of employment of third country nationals in Poland in the light of Guy Standing's concept*, "Praca I Zabezpieczenie Społeczne", nr 9, s. 9-13.

Florczak I. (2019b), *Zasada komplementarności w dostępie cudzoziemców do polskiego rynku pracy*; [w:] B. Godlewska-Bujok, K. Walczak (red.), *Różnorodność w jedności. Studia z zakresu prawa pracy, zabezpieczenia społecznego i polityki społecznej. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Wojciechowi Muszalskiemu*, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, s. 223-232.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie czasowego zawieszenia lub ograniczenia ruchu granicznego na określonych przejściach granicznych (Dz. U. poz. 435 z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz.U. poz. 433 ze zm.)

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz.U. poz. 490).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. poz. 491 ze zm.).

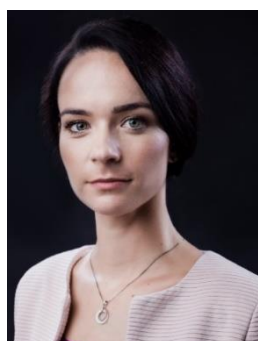
Ustawa z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobycie oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 293).

Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem

COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374 z późn. zm.).

Zawadzka G., Kacperczak I. (2020), *Przez koronawirusa Ukraińcy masowo wyjeżdżają z Polski*, <https://www.rp.pl/Koronawirus-SARS-CoV-2/200329159-Przez-koronawirusa-Ukraińcy-masowo-wyjezdzaja-z-Polski.html>

O Autorce:

Izabela Florczak

Dr nauk prawnych, adiunkt w Katedrze Prawa Pracy UŁ, radca prawny. Członkini Rady Programowej Centrum Studiów Migracyjnych UŁ. Główne obszary badawcze to prawo zatrudnienia, podstawy prawne zatrudnienia, zatrudnienie migrantów, prekaryzacja rynku pracy.

Adres email: i.florczak@wpia.uni.lodz.pl

Sugerowane cytowanie:

Florczak I. (2020), *Wpływ pandemii COVID-19 na sytuację migrantów z krajów trzecich na polskim rynku pracy*, „Biuletyn Centrum Studiów Migracyjnych UŁ”, 2(2), www.csm.uni.lodz.pl

Biuletyn redagują: Jakub Adamski, Oktawia Braniewicz, Marcin Gońda

**CENTRUM
STUDIÓW
MIGRACYJNYCH**
Uniwersytet Łódzki

ul. Rewolucji 1905 r. 41/43
pok. C-025, 90-214 Łódź
www.csm.uni.lodz.pl
email: csm@uni.lodz.pl